

Delbetänkandet En mer rättssäker inhämtning av elektronisk kommunikation i brottsbekämpningen (SOU 2009:1)

Säkerhets- och integritetsskyddsmyndigheten har granskat förslagen i delbetänkandet främst utifrån sin uppgift att ur ett rättssäkerhets- och integritetsskyddsperspektiv utöva tillsyn av brottsbekämpande verksamhet som på grund av sekretess är undandragen allmän insyn.

Nämnden välkomnar förslaget att ur lagen om elektronisk kommunikation utmönstra de bestämmelser som under lång tid har gjort det möjligt för de brottsbekämpande myndigheterna att direkt från operatörerna inhämta samma uppgifter om elektronisk kommunikation som kan inhämtas med det hemliga tvångsmedlet hemlig teleövervakning. Mot bakgrund av det i Justitiedepartementet pågående lagstiftningsärendet om en ny skyldighet för operatörerna att lagra trafikuppgifter för brottsbekämpning är det enligt nämnden angeläget att det nu aktuella förslaget om en mer rättssäker inhämtning bereds så att det kan träda i kraft samtidigt med lagringsskyldigheten.

Nämnden noterar att utredningens förslag avseende hemliga tvångsmedel inom ramen för en förundersökning liksom i underrättelseverksamhet i allt väsentligt motsvarar sådan inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation som redan sker inom brottsbekämpningen och som förekommer i de flesta länder vi vill jämföra oss med.

Säkerhets- och integritetsskyddsmyndigheten ska utöva tillsyn över all de brottsbekämpande myndigheternas användning av hemliga tvångsmedel och därmed sammanhängande verksamhet (se 1 § lagen (2007:980) om tillsyn över viss brottsbekämpande verksamhet). Tillsynsområdet är inte avgränsat med angivande av gällande lagar om hemliga tvångsmedel. Det beror dels på att tillsynen även omfattar fall då användningen av metoderna sker helt eller delvis otillåtet, dels på att tillsynen ska kunna omfatta eventuella nya tvångsmedel som införs (se prop. 2006/07:133 s. 80). Således kommer de

hemliga tvångsmedel som föreslås för förundersökningar men även de som föreslås för underrättelseverksamheten att utan någon lagändring falla under nämndens tillsyn. Nämnden tillstyrker att den får denna nya tillsynsuppgift.

Som utredningen tar upp kräver den vidgade tillsynsuppgiften att Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden tillförs resurser. Utredningen har föreslagit en ordning innebärande att särskilda av nämnden utsedda granskningsombud ska ha till uppgift att löpande följa den inhämtning som sker i underrättelseverksamheten. Nämnden delar i för sig uppfattningen att tillsynen över inhämtningen av uppgifter om elektronisk kommunikation i underrättelseverksamheten är av särskild vikt eftersom sådan hemlig tvångsmedelsanvändning inte ska föregås av domstols tillstånd. Emellertid saknas det anledning att införa en nyordning med ombud, en ordning som förete likheter med vissa andra länders system men som är främmande för vårt land. En särskild lösning på detta område skulle dessutom kunna skapa brister i samordningen av verksamheten med tillsyn av de brottsbekämpande myndigheternas användning av hemliga arbetsmetoder. Enligt nämnden bör istället dess kansli förstärkas med relevant personell kompetens och kapacitet. Det bör i den fortsatta beredningen beaktas att den utvidgade tillsynsuppgiften kan medföra behov av ändringar i nämndens instruktion.

Utredningen har bedömt att den årliga kostnadsökningen för Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden kan beräknas till tre miljoner kronor motsvarande kostnaderna för två heltidstjänster inklusive kostnader för resor, lokaler, tekniskt handlägningsstöd och säkerhetsskydd. Enligt nämndens bedömning är resursbehovet dock större. Utöver den föreslagna inhämtningen av uppgifter om elektronisk kommunikation i underrättelseverksamheten kommer utredningens förslag även att innebära en ökning av antalet fall av hemlig teleövervakning i förundersökningar. Också den pågående snabba utvecklingen av de elektroniska kommunikationerna tillsammans med den ovan nämnda nya skyldigheten för operatörerna att lagra trafikuppgifter för brottsbekämpning gör att det kan förutses en ytterligare ökning av de brottsbekämpande myndigheternas inhämtning av sådana uppgifter och därmed ett ökat behov av nämndens tillsyn. Detta bör beaktas i den vidare beredningen av ärendet. Nämnden beräknar resursåtgången till 4,5 miljoner kronor per år, motsvarande kostnaderna för tre heltidstjänster inklusive kostnader för resor, lokaler, tekniskt handlägningsstöd och säkerhetsskydd.

Det bör i den vidare beredningen också klargöras att nämndens nya tillsyn inte ska gälla retroaktivt på så sätt att enskilda personer skulle kunna begära nämndens kontroll av den inhämtning som de brottsbekämpande myndigheterna tidigare har företagit med stöd av lagen om elektronisk kommunikation.

Avslutningsvis vill nämnden framhålla att det är angeläget att de brottsbekämpande myndigheterna ges förutsättningar att utveckla ett nationellt modernt IT-system för administrationen av de hemliga tvångsmedlen. Dagens system innebär att administrationen till stor del sker decentraliserat och medger inte den samordning som utredningens förslag kräver ur såväl ett operativt effektivitets- och samordningsperspektiv som det tillsynsperspektiv som nämnden har att bevaka. Enligt vad nämnden har erfarit finns hos ansvariga myndigheter konkreta förslag på en nödvändig uppgradering av det befintliga nationella systemet som dock ännu inte har getts finansiella förutsättningar att genomföras. Frågan är enligt nämnden av stor vikt för att dess tillsyn, men även annan intern och extern kontroll, ska kunna bli effektiv.

Detta yttrande har beslutats av nämnden. I beslutet har ledamöterna Anders Eriksson, ordförande, Göran Håkansson, Linnéa Darell, Susanne Eberstein, Gun Hellsvik, Berit Jóhannesson, Alf Karlsson och Rolf Åbjörnsson deltagit. Föredragande har varit chefsjuristen Eva Melander Tell.

Anders Eriksson

Eva Melander Tell